

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної і соціальної педагогіки та психології
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Дипломна робота магістра

з теми

**ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ**

Виконала:

студентка 2 курсу, Sz1-M18 групи
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Янковська Марія Юріївна

Керівник: **Мельник Л.П.,**

завідувач кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи кандидат педагогічних
наук, доцент

Рецензент: **Гудима О.В.,** кандидат

психологічних наук, доцент кафедри
загальної та практичної психології

Кам'янець-Подільський - 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ВОЛОНТЕРСТВО, ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	7
1.1 Історична ретроспектива виникнення волонтерства.....	7
1.2 Види волонтерської діяльності.....	16
1.3 Державне регулювання волонтерської діяльності в Україні та в країнах світу.....	32
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ	43
2.1 Робота волонтерських організацій в Україні	43
2.2 Дослідження обізнаності молоді щодо волонтерської діяльності	52
2.3 Розробка соціального проекту волонтерської діяльності	56
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ МОЛОДІ ЩОДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	63
3.1 Програма реалізації навчання волонтерських спільнот та узагальнення результатів виконання програми.....	73
3.2 Методичні рекомендації : «Як стати волонтером?».....	74
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Протягом тривалого періоду Україна як незалежна держава намагається побудувати економічно ефективне, соціально захищене, політично стабільне суспільство.

Сьогодні в Україні зароджується демократичне суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму. Формальні державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства, тому особливої ваги набуває громадський рух. Про це свідчить поява сучасних недержавних організацій, кількість яких сягнула понад 20000. Недержавні організації прагнуть допомогти собі та іншим, не переймаючись одержанням прибутків, - політичні партії, профспілки, молодіжний рух, жіночі, волонтерські, релігійні організації, благодійні фундації та багато інших. Функція їх полягає в відстоюванні прав і свобод громадян і задоволенні їх основних політичних, економічних, правових, культурних, а головне, соціальних інтересів [71, с. 8].

Наразі в Україні активно розвивається волонтерський рух.

Волонтерство - це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у суспільній діяльності в межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва більш справедливого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному і соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій.

Волонтерство є важливим ресурсом соціальної роботи особливо в кризовий період, що обумовлений погіршенням матеріального й психологічного становища громадян, особливо соціально незахищених верств населення [23, с. 112].

Термін "волонтер" в перекладі з англійської мовою означає

"доброволець". Волонтер – це людина, яка добровільно, не переслідуючи корисливих цілей, займається діяльністю на користь суспільства, не отримуючи за це грошової винагороди.

Волонтерський рух є, по суті, частиною будь-якого суспільства. Ця діяльність може набувати різних форм: від повсякденних форм взаємодопомоги до спільних дій під час кризи. Участь у волонтерському русі молоді дає можливість їй самореалізувати себе з однієї сторони, відчутти себе причетними до участі у державних справах з другої сторони [58, С. 6-7].

Зараз волонтерство - потужний соціально-суспільний рух, спроможний прийняти на себе частину повноважень соціальних установ. У західних країнах левову частину тієї роботи, яку у нас виконують державні соціальні працівники, виконують саме волонтери. Це стосується і підтримки сім'ї, і роботи з людьми з особливими потребами тощо. Проте аби громадські організації мали змогу займатися подібним на рівні з державними, необхідна відповідна підготовка, розгалужена мережа, філіали в регіонах. Ситуація, яка сьогодні склалася в Україні - унікальна. Країна переживає пік громадської активності, коли багато людей абсолютно безкорисливо, щиро бажають допомогти ближньому. У країнах Європи подібне явище спостерігалось в 50-70х роках, тепер все перетворилося просто на звичайну процедуру. Можливо, ми не маємо таких потужних матеріальних, технічних можливостей, проте людський фактор відіграє значно важливішу роль. Саме цим і пояснюється актуальність обраної нами теми.

Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. Так, у роботах Н. Заверико, І. Зверєвої, Г. Лактіонової, Ю.Поліщука, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О. Безпалько, Р.Вайноли, А. Капської, В. Петровича розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Вітчизняні науковці З.Бондаренко, О. Карпенко, Л. Міщик, В. Поліщук розглядають волонтерство

як фактор професійного становлення майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників.

Тим не менш, як свідчить аналіз літературних джерел, волонтерство як перспективний напрям соціальної політики потребує подальшого вивчення.

Визначення проблеми дозволило сформулювати тему нашого наукового дослідження: **«Волонтерський рух як складова державної політики у сфері соціальної роботи з молоддю».**

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та практично дослідити поняття волонтерський рух, як один із напрямів державної політики у сфері соціальної роботи з молоддю.

Головними завдання даного дослідження є:

1. Виявити історичні аспекти виникнення волонтерства.
2. Систематизувати види і напрями волонтерської діяльності і уточнити функції волонтерських організацій.
3. З'ясувати модель взаємовідносин держави та волонтерських організацій.
4. Проаналізувати роботу волонтерських організацій в Україні та їх вплив на загальний розвиток суспільства.
5. Дослідити ставлення та обізнаність молоді щодо волонтерської діяльності.
6. Розробити власний проект волонтерської діяльності.
7. Розробити програму реалізації проекту волонтерської діяльності. Та узагальнити результати проведення програми.
8. Створити пам'ятку «Хто такий волонтер», та розробити методичні рекомендації : «Як стати волонтером?»

Об'єкт дослідження – волонтерство, як перспективний напрямок державної політики у сфері соціальної роботи з молоддю.

Предметом дослідження – взаємодія волонтерської діяльності та державної соціальної політики, діяльність волонтерських організацій в Україні та волонтерські соціальні проекти.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що волонтерський рух, є перспективним напрямом державної політики у сфері соціальної роботи з молоддю. Розвиток даного напрямку сприятиме розвитку держави на багатьох її рівнях. Залучення молоді до волонтерської діяльності сприятиме її загальному розвитку, а взаємодія державних соціальних установ та громадських організацій сприятимуть продуктивному процесу підготовки молоді до волонтерської діяльності, яка у свій час сприятиме розвитку демократичного суспільства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань проведено аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, опитування, експеримент.

Практичне значення одержаних результатів: Результати дослідження можуть бути використані фахівцями соціальних закладів, фахівцями державних та не державних установ для організації волонтерської діяльності.

Апробація результатів дослідження. Оприлюднення результатів дослідження здійснювалось на студентських наукових конференціях Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка протягом 2018-2019 рр.

Робота виконана на замовлення Кам'янець-Подільського міського центру для сім'ї, дітей та молоді (Довідка № 1014/01-12).

Публікації Результати роботи опубліковані у Збірнику наукових праць студентів та магістрантів факультету корекційної та соціальної педагогіки і психології / за ред. Н. С. Гаврилової. Вип. 13. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006». 2019.

Структура дипломної роботи магістра включає: вступ, три розділи (з підрозділами), висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Отже, підбиваючи підсумки можна сміливо говорити, що волонтерська діяльність відіграє важливу роль у житті суспільства, а волонтерський рух, як напрям державної політики у сфері соціальної роботи з молоддю є рушійною силою у створенні успішної демократичної держави.

Проаналізувавши велику кількість літератури, ми визначили що історія виникнення волонтерського руху тісно пов'язана військовими подіями у ХІХ столітті. Спочатку волонтерами вважали добровольців, які йшли воювати на фронт, а також людей, які допомагали армії, згодом це поняття значно розширилось. Після війни волонтери допомагали відбудовувати зруйновані міста, надавали прихисток людям, яким не було куди повертатися, а також надавали медичну, психологічну та матеріальну допомогу усім нужденним.

Також ми дослідили класичну класифікацію видів волонтерської діяльності, яка включає в себе формальну\не формальну, державну, соціальну та проектну діяльність. Окреслили основні функції волонтерської діяльності та визначили що волонтерська діяльність сприяє розвитку емоційної, чуттєвої особистості, змінює та виховує індивіда, формує його ціннісний світ, дозволяє розширити світосприйняття та отримання нових знань, а також сприяє творчій активній діяльності і особистому зросту.

У роботі ми з'ясували модель взаємовідносин держави та волонтерських організацій та визначили що в українському законодавстві існують нормативні акти і закони, які регулюють волонтерську діяльність, тим самим не даючи їй залишитися проігнорованою а також задовольняючи право на її існування. Проте з тим, як активно волонтерський рух розвивається і поширюється ми визначили що потрібно вносити нові зміни в діючі документи, або створюються нові засоби регулювання волонтерів. Всі зміни вносяться для того, щоб полегшити роботу волонтерів якомога більше, а також вони сприяють вирішенню наявних проблем при роботі волонтерів.

Прикладами справжнього офіційного визнання вітчизняної волонтерської діяльності, що сприяє розвиткові взаємовідносин держави та

суспільства, може слугувати відзначення державними нагородами волонтерів України як реальне свідчення високої оцінки не лише зусиль представників волонтерського середовища, а й волонтерської діяльності загалом. Так, згідно з даними сервісу «Законодавство України», за весь період української історії десятьма указами Президента України державними нагородами удостоєно 45 представників сфери волонтерської діяльності.

Разом із науковим керівником проаналізували та дослідили роботу волонтерських організацій в Україні та їх вплив на загальний розвиток суспільства. І у результаті визначили що волонтерський рух в Україні на сучасному етапі є проявом певної зрілості громадянського суспільства, він доповнює функції державних органів, сприяє стабілізації та регулюванню суспільних відносин в умовах децентралізації. Також волонтерські організації під час кризових подій в Україні значно вплинули на перебіг подій, відбулась організована підтримка і допомога армії, переселенцям та усім, хто зазнав негативного впливу від війни.

Ми провели досить інформаційне дослідження результати якого показали що молодь цінує роботу волонтерів, кожен другий з опитаних бере участь у волонтерському русі, або брав раніше. 65% хотіли б займатися цією діяльністю, але не знають куди звертатися. І тільки 2% не чули про волонтерську діяльність, а 8% хочуть отримати за це винагороду. 10% морально і психологічно не готові до цього, а 15% вважають, що волонтерів і без них достатньо.

Також ми розробили соціальний проект волонтерської діяльності під назвою: «Волонтерський рух запорука створення міцної держави».

Основна мета проекту створення мережі волонтерських спільнот у загальноосвітніх школах міста Кам'янець-Подільський. Очікується, що наслідком діяльності проекту стане створення на базі загальноосвітніх шкіл постійних волонтерських спільнот, що діятимуть регулярно, а не стихійно. Робота проекту доповнюватиме діяльність соціальних служб і акцентуватиме зусилля на поширенні набутого досвіду серед інших учасників процесу.

По результатах нашого дослідження ми створили програму «Підготовка молоді до волонтерської діяльності». Мета програми : організувати діяльність волонтерської спільнот при загальноосвітніх школах міста Кам'янець-Подільський, підвищити їх компетентність у цій сфері, сформувати позитивне світобачення, розвинути особистісні навички та сформувати нові якості і здібності які потрібні їм у даному виді діяльності, надати їм інформацію про сучасні підходи до волонтерської діяльності. Після впровадження програми ми висвітлили її результати, та окреслили всі можливі способи її використання. Зазначили соціальну значущість програми на загальнодержавному рівні. Також ми створили пам'ятку під назвою: «Хто такий волонтер?», та розробили методичні рекомендації «Як стати волонтером?»

Отже підбиваючи підсумки ми можемо сказати що волонтерська діяльність є не лише важливою опорою для держави, але й чудовою нагодою отримати цінний досвід кожному, хто бере в ній участь. Дослідження показало, що потрібно більш активно популяризувати волонтерський рух в країні, розширювати та поповнювати знання молоді про історію виникнення та напрямки роботи сучасного волонтерства, зокрема в нашій країні та місті; сформувати глибоке осмислення молодими людьми значення волонтерської роботи в житті суспільства; формувати духовну потребу допомагати; виховувати повагу до праці волонтерів, роз'яснювати молоді про можливий їх посильний внесок в допомогу людям і те, що є ще в житті речі більш цінні, ніж отримання матеріальної нагороди. В цьому напрямку важлива роль належить саме державі. Держава має на законодавчому рівні вводити програми популяризації волонтерства, розвивати соціальні напрями волонтерської діяльності та підтримувати громадські організації які займаються волонтерською діяльністю.

Державна соціальна політика стимулювати розвиток волонтерської діяльності, впроваджувати проекти для розвитку та підтримки волонтерського руху. Мають створюватись програми для заохочення та

мотивації громадських організацій, активної молоді, фізичних осіб що займаються волонтерською діяльністю. Адже, саме формування великого руху добровольців - є одним з важливих шляхів до продуктивної соціальної роботи в будь-якій державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азгагі М. В. Громадські організації повинні спрацювати з громадами: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 27-28 с.
2. Бобрицька В. П. Волонтерська діяльність: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2006. 17-18 с.
3. Бондаренко З. П. Волонтерська робота у вищому навчальному закладі: курс лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2008. 12-16 с.
4. Бондаренко З. П. Соціальна педагогіка: теорія та практика: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 43-53 с.
5. Бондаренко З. П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2008, 56 с.
6. Бuzдуган Я. О. Еволюція світового волонтерського руху: навч. посіб. Харків: ХНУ, 2013. 7-10 с.
7. Вайнілович Н. В. Волонтерський рух у сучасному українському суспільстві: курс лекцій. Київ: Наукова думка, 2018. 407-410 с.
8. Василенко К. В. Волонтер — це стан душі: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2001. 94 с.
9. Волонтери в соціальній роботі: довід. / за заг. ред Главник О. Г., Романова Г. Н. Київ: Главник, 2006. 128 с.
10. Волонтерство в Україні: я не чарівник, я тільки вчуся: культурно-соціальний проект арт-пікнік Фролової С. М. Київ, 2014. 16-17 с.
11. Коваль В. П. Волонтерський рух в Україні планується підтримати на законодавчому рівні // Юридичний журнал. 2009. №1. 34 с.
12. Волонтерська служба недержавної організації соціальної сфери : за ред. Кравченко Р. Д. Київ: Сфера, 2018. 92 с.
13. Вайнола Р. Х. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку // Академпрес. 2000. 42 с.

14. Волонтерское движение: опыт, проблемы, перспективы : рабочие материалы семинара. сост. Морозова Л. В., Гуд Ф. Н., Киев : Христианский детский фонд, 2000. 45 с.

15. Волонтерское движение в Харькове: рабочие материалы семинара. сост. Кулинич О. В., Коханий Т. А., Харьков: Фактор, 2004. 160 с.

16. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху: укл. Т.Л.Лях, авт. кол.: О. В. Безпалько, Н. В. Заверіко, І. Д. Зверева, Н. В. Зімовець та ін. Київ: Волонтер, 2016. 176 с.

17. Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді : зб. ст. міжнар. наук. конф. для студ. та асп. «Обличчя соціальної держави»: упор. Т. Лях. передм. Т. Басюк. Київ : Християнський дитячий фонд, 2006. 96 с.

18. Голованова Т. П., Гапон Ю. А. Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства: навч. посіб. Запоріжжя: Перун, 1996. 9 с.

19. Демчук С. Волонтери – покоління NEXT: курс лекцій. Чернівці: Шкільний світ, 2012. 7-17 с.

20. Дети ради детей. Программа социальной защиты детей в деятельности детских организаций. Москва: Луч, 2009. 49-67 с.

21. Драбик К. Готових рецептів не існує: проте є проект розвитку здібностей: навч. посіб. Черкаси: Каравела. 1999. 5-7 с.

22. Загальна декларація прав людини: офіц. текст. Гамбург: Генасамблея ООН. 1948. 65-68 с.

23. Загальна декларація волонтерів: офіц. текст. Париж: XI конгрес Міжнародної асоціації волонтерів. 1990. 112 с.

24. Звіт дослідження «Волонтерський рух в Україні»: <http://www.gfk.com/ua/new/sandevents/news/pages/report.aspx> (дата звернення: 15.06.2019)

25. Капранов Г. А. Волонтерство в США: курс лекцій. Москва: Луч, 2010. 66-71 с.

26. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : навч. Посібник. Київ: УДЦССМ, 2001. 219 с.
27. Капська А. Й. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах: навч. посіб. Київ: Знання, 2001. 32-39 с.
28. Капська А. Й. Технології соціально-педагогічної: курс лекцій. Київ: УДЦССМ, 2010. 372 с.
29. Клименюк Н. А Волонтерська практика як одна із форм підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічної роботи в громаді: навч. посіб. Львів: Знання, 2010. 101-207 с.
30. Клименко Т. Я – волонтер: лекція. Харків: ХНУ, 2007. 7 с.
31. Коваль Л. Волонтерський рух стає масовим // Урядовий кур'єр. 2009. № 2. 16 с.
32. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
33. Крапівіна Г. О. Світовий волонтерський рух: стан і статус // Вісник економічної науки України. 2012. № 1. 73—76 с.
34. Крапівіна Г. О. Людські ресурси та їх мотивація в добровольчестві / Вісник Львівського інституту економіки і туризму : зб. наук. Статей. Львів: ЛІЕТ, 2010. 117–123 с.
35. Кришневська С. Волонтерство як добра воля нації // Голос України. 2016. № 135. 8-9 с.
36. Кудринская Л. Добровольческий труд: сущность, функционирование, специфика // Социологические исследования. 2017. № 5. 15- 22 с.
37. Лісовенко М. Волонтерський рух до Європи // Урядовий кур'єр. 2009. № 32. 43 с.
38. Лук'янова Н. П. Соціальний захист: курс лекцій. Львів: Знання, 2009. № 7. 44-49 с.
39. Лук'янова Н. Волонтерський рух в Україні — дієвий засіб реалізації державних програм у соціальній роботі з населенням // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2009. № 2. 92-95 с.

- 40.Лях Т. Види мотивації до волонтерської діяльності // Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 2(15). 37-41 с.
- 41.Лях Т. Волонтерство як суспільний феномен:збірник наукових праць. Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. 139-144.
- 42.Лях Т. Л. Волонтерські групи як ресурс соціально-педагогічної діяльності державних і громадських організацій // Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник. Київ: ЦНУ, 2018. 130- 139 с .
- 43.Лях Т. Волонтерський рух та сучасні тенденції розвитку волонтерських організацій в Україні Проблеми педагогічних технологій : збірник наукових праць. Луцьк : Волинський академічний дім, 2002. 44-53 с.
- 44.Лях Т. Л. Зміст і напрями соціально-педагогічної роботи студентських волонтерських груп вищих навчальних закладів // Наукові праці Донецького національного технічного університету : зб. наук. пр. Донецьк : ДВНЗ «ДонТУ», 2009. 274-279 с.
- 45.Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп : навч. посіб. Київ: ЦУН, 2010. 160 с.
- 46.Макдональд Д. Чому волонтер? // Громадські організації. 1999. № 4. 26 с.
- 47.Маккарлі С. Управління діяльністю волонтерів: курс лекцій. Київ: Тандем, 1999. 26- 34 с.
- 48.Матвеев С. Соціальні аспекти волонтерського руху: минуле та сьогодення// Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 1. 161с.
- 49.Міжнародна конвенція про права дитини від 20 листопада 1989:[http:// zakon.rada.gov.ua/ go/995_021](http://zakon.rada.gov.ua/go/995_021)(дата звернення: 11.04.2019)
- 50.Молодежь для молодежи : практ. пособие по проведению волонтерских лагерей. Донецк: Кондор, 2003. 15-18 с.
- 51.Мураховська Г. В. Міжнародний день волонтерів: лекція. Донецьк: Віче, 2012. 65 с.

- 52.Олінек О. В Якими бувають волонтери? // Громадські організації. 2001. № 2. 14-15 с.
- 53.Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: діагностичний інструментарій : методичні розробки. Уклала Т.О. Рудякевич.Житомир : ЖДУ, 2009. 20 с.
- 54.Архангельська Н. П., Бабарика С. П. Підготовка волонтерів до роботи у службі «Телефон Довіри» : метод. посібник. Київ: ДЦССМ,2003.68 с.
- 55.Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів. Ред. І. Зверевої, Л. Лактіонової. Київ: Науковий світ, 2001. 248 с.
- 56.Пинкус А. Практика социальной работы: формы и методы :курс лекций . Москва: Союз, 1999. 223 с.
- 57.Плугіна Є. Чи стане волонтерство ще одним шансом поліпшити країну? // Голос України. 2011. №38. 8 с.
- 58.Подшибякіна Н. Диваки не з сього світу // Шкільний світ. 2009. № 44. 6-7 с.
59. Поликарпов М. Билет для волонтера: русские добровольцы в Югославии. Мифы и правда // Новое время. 2003. № 11. 25-27 с.
- 60.Попова Ю. Люди Икс: волонтеры в США // Кореспондент. 2013. № 15. 39-41 с.
- 61.Про соціальні послуги : Закон України № 966-IV від 19 червня 2003 року із змінами, внесеними згідно із Законом України № 4523-VI (4523-17) від 15 березня 2012.
- 62.Про утворення координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху : розпорядження Кабінету Міністрів від 23. 04. 2003 р. // Офіційний вісник України. 2003. № 19. 169-170 с.
- 63.Романенкова Л. А. О системе волонтерской помощи в Канаде // Практична психологія і соціальна робота. 1999. № 6. 45-57 с .
- 64.Самойленко О. В. Волонтерський рух – велика справа // Соціальний педагог. 2009. №2 (26) 8-10 с.

65. Сапіга Ю. Школа волонтерів // Паросток. 2010. № 3. 3-4 с.
66. Сидоренко К. О. Принципи провадження волонтерської діяльності // Науковий вісник: Національної академії внутрішніх справ. 2012. № 5. 68-74 с.
67. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів. Укл. О. В. Безпалько. Київ : ЦУН, 2000. 260 с.
68. Лопатин В. М. Социальная работа. Теоретические основы подготовки социальных работников: курс лекций. Москва: Луч, 2015. 33 с.
69. Соціальна робота в Україні: теорія та практика : посібник для підвищення кваліфікації працівників соціальних служб для молоді. за заг. ред. А. Я. Ходорчук. Київ: УДЦССМ, 2015. 296 с.
70. Теоретичні аспекти і практичні шляхи залучення волонтерів до соціальної роботи : звіт тимчасового творчого колективу. Київ: 2016. 20-21 с.
71. Тиждень клімату: організований за програмою Волонтери ООН в Україні // Зовнішні справи. 2009. № 8-9. 62 с.
72. Типове положення про Школу волонтерів центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту 30.01.2006 № 204 // Офіційний вісник України. 2006. № 7. 310 с.
73. Шевченко С. «Волонтери за права людини!» // Молодь України. 2017. № 46 . 30-37 с.
74. Шевченко Т. Волонтерський рух в Україні та світі // Шкільний світ. 2016. № 47. 6-9 с.
75. Щорс В. В. Волонтерська діяльність – провідна форма гуманістичного виховання старшокласників // Практична психологія та соціальна робота. 2015. № 9. 34-47 с.
76. Юзич М. Серце Майдану: історії волонтерів, які допомагали мітингувальникам // День. 2015. 7-12 с.